

Elizabeth
McCracken

MILŽINO NAMAS

*Neįprasta
meilės istorija*

Elizabeth
McCracken

MILŽINO NAMAS

Iš anglų kalbos vertė
Ignė Norvaišaitė-Aleliūnienė

2024

*Skiriu Robertui Sidney'ui Phelpsui,
milžino vertam draugui*

PIRMA DALIS

TAIP PAT ŽR.

Nemėgstu žmonių.

Žmonės manosi esą įdomūs. Tai pirma jų klaida. Kiekvienas sutiktas pensininkas veržiasi pasakoti savo gyvenimo istoriją.

Štai pavyzdys: prieš trisdešimt penkerius metus į biblioteką užsuko moteris. Neseniai sužinojusi apie tokį dalyką kaip žodinė istorija, ji panoro ir pati tokią sukurti.

– Čia gyvena tiek daug nuostabių senų žmonių, – pasakė ji. – Jų istorijos tiesiog nuostabios. Galėtume jas įrašyti į kasetę, tada transkribuoti – ar neatrodo, kad iš to išeitų nuostabi krašto istorija? Pavyzdžiui, mano tėvas dabar slaugos namuose...

Jos tėvas. Na, žinoma. Moteriškai rūpėjo ne *šiaip* praeitis, o *jos* praeitis.

– Jei norėčiau klausytis senų žmonių paistalų, – atkirtau jai, – sėdčiau į *Greyhound* autobusą ir pasileisčiau per visą šalį. Tokie dalykai gana greitai nusibosta, ar ne?

Moteris žiūrėjo į mane nutaisiusi tokią pat šypsena, kokia švietė jos veide per visą pokalbį. Ji nedrąsiai nusijuokė.

– Panele Kort, – tarė, – jūs juk nerimtai.

– Rimtai, – atsakiau. Mano reputacija buvo sugadinta jau tada, prieš trisdešimt penkerius metus, tad nebuvo ką gelbėti. – Iš tiesų nematau prasmės, o jūs matot?

Man atrodė, kad jei tie seni žmonės turi kažkokios itin svarbios informacijos, tegul patys ją ir užrašo. Iš žmogaus gyvenimo išeitų neblogas pokalbis, bet prastas istorijos vadovėlis.

Bet štai gyvenimiškos slaugos namuose, kamuojamas nuobodulio ir vienatvės, ir vieną dieną nutinka šis tas išskirtinio. Vietoje būrio moksleivių, spygaujančių tau kalėdines giesmes, pasirodo nuoširdus jaunuolis su diktofonu, norintis sužinoti apie potvynį prieš šešiasdešimt metų arba klausiantis, kaip atrodė Didžioji gatvė, ir panašiai. Visiems kitiems slaugos namų gyventojams tavo pasakojimai mirtinai įgriso, nes, pripažinkim, tų pasakojimų ne tiek ir daug.

Staiga tau prie veido prikiša mikrofoną. Bac! – ir tu jau ne nykus pašnekovas, o žinių šaltinis.

Anuomet maniau, kad jei vaikščiosi mėgindamas išsaugoti menkiausius faktus ar posakius, tam nebus galo, paslapčia klausysiesi, kol nuo juodų diktofono mygtukų paskaus pirštai, kol baterijos išleis paskutinį kvapą ir juostelei pasibaigus aparatas trakstelėjęs išsijungs – *viskas, gana*, – ir vis tiek nebūsi įveikęs nė dalelės pasaulio pašnekesių. Žmonės nuolat kur nors kalbasi be tavęs. Renkasi priešais parduotuves, susitinka restoranuose ir kalbasi. Būriuojasi per vakarėlius arba poruojasi prie vakarienės stalo. Susiskirsto pagal profesijas (pavyzdžiui, padavėjos) arba išvaizdą, pagal pomėgį arba kompanjoną (tai galioja šunų savininkams ir susituokusiems žmonėms), pagal seksualinę orientaciją arba svorį, arba lankstumą bendraujant ir kalbasi.

Tik įsivaizduokite, kiek galima surinkti: kiekvieną pirkėjo ir pardavėjo pokalbį, paklydusius skambučius, kas siaubingai

paplonintu balsu sakoma šuniukui gatvėje, ką žmonės šūkauja radijui, garsą, kurį išleidžia paauglys po mano langu, kai abiem rankomis ir pilvu sugauna krepšinio kamuolį, kiekvieną *o dieve*, išstartą bažnyčioje arba lovoje, arba kylant nuo kėdės. *Ačiū, at-sargiai, į sveikatą, kas geras berniukas, širdelė, už kiek? Tavo suknelė labai graži.*

Kasdienių pašnekesių antologija. Jau dabar galiu jums pa-sakyti, kad ji bus nebaigta. Sudarant žinynus, kaip ir darant nuodėmę, praleidimas prilygsta tyčiniam nusižengimui. Šitiek žodžių sklando aplinkui ir pradingsta; jų neišgelbės nė gražiausi norai. Šiaip ar taip, nėra reikalo būti tuščių šnekų kaupėju. Ge-riausia laikytis rašytinės istorijos.

Žinoma, aš irgi nesu be nuodėmės, ir šita knyga – to įro-dymas. Tiesą sakant, aš dar blogesnė; visas smulkmenas apie save žinau mintinai, tam nereikia interviu. Man niekas neuž-davė nė vieno klausimėlio, bet aš neužsičiaupsiu.

Pegė Kort – pamišėlė. Bet ko paklauskite, visi taip atsakys. Toji ponija, kuri norėjo įrašyti miestelio senolių pasakojimus, vaikai, lankydavęsi bibliotekoje, mano bendradarbiai, visi miestelio gyventojai. Vienintelis žmogus, nelaikęs manęs tokia, miręs; apie jį ir yra šie memuarai.

Leiskite man stabtelėti. Istorija yra chronologiška, bent jau šioji. Kai kurios moterys bibliotekininkėmis tampa todėl, kad joms patinka tvarka; aš viena iš jų. Pagal eilę, svarbą, abėcėlę, raidžių ir skaitmenų kodą, vietovę, temą, spalvą, formą, dydį. Pagal kokį nors loginį rodiklį, kurio žmonės, kaip bergždžiai tikimasi, nesugadins.

Tai nėra istorija apie mane.

Pradėsiu nuo pradžių.

Nemėgstu žmonių, bet jis buvo kitoks.

Vaikystėje jis buvo raudonplaukis.

Šito dauguma jums nepapasakos. Daugumai nerūpi. Bet jis turėjo gražius rausvai varinius plaukus. Jei būtų daugiau laiko leidęs saulėje, jie būtų įgavę auksinių sruogų.

Pirmą kartą į mano biblioteką jis užsuko 1950-ųjų rudenį, būdamas vienuolikos. Kažkokia pradinės mokyklos mokytoja atsivedė juos visus; stovėjau už stalo ir tvarkiau vežimėlyje grožinės literatūros knygas. Iš pradžių pamaniau, kad jis – antras mokytojas, mat buvo gerokai aukštesnis už kitus, pranoko net kai kuriuos suaugusius vyrus. Tada pastebėjau rusvas kelnes ir baltus batus su raišteliais ir supratau, kad tai tasai išstypęs berniukas, apie kurį girdėjau. Vos tai supratusi, mačiau, kad apsirikau; nors vėliau jam išryškės skruostikauliai ir ims želti ūsai, dabar jis buvo išblyškęs ir truputį kūdikiško veido. Anuomet jis dar nebuvo aukščiausias pasaulio vyras, tik labai aukštas berniukas. Gydytojai dar nebuvo jam paskyrę akinių, todėl į daiktus tolyje jis žiūrėdavo didvyriškai prisimerkęs, tarytum tai būtų naujos, dar neatrastos šalys.

– Tai panelė Kort, – ištarė mokytoja, mostelėdama į mane. – Klauskite jos, ko tik norite. Ji čia tam, kad jums padėtų. Toks bibliotekininkų darbas.

Ji parodė vaikams apdulkėjusį ažuolinį kortelių katalogą, apdulkėjusias lentynas, informacijos stalą, nuo kurio išstisęs valandas valydavau dulkes. Trumpai tariant, ji juos įbaugino.

– Grožinė literatūra trečiame aukšte, – pareiškė mokytoja. – O biografijos – antrame.

Atpažinau ją; skaitydavo Georgette Heyer ir kilmingųjų biografijas, o jos gražintos knygos būdavo taip įsigėrusios cigarečių dūmų, kad įsivaizduodavau, kaip ji tyčia išpučia juos į kiekvieną

puslapį. Apėmė noras atsistoti prie išėjimo ir kiekvienam vienuolikmečiui pašnibždėti į ausį: *Grijšk. Grijšk vienas, ir mes visa tai pamiršime.*

Apsilankymui baigiantis, aukštasis berniukas priėjo pasikalbėti. Atrodė stropus, bet per dažnai taip apibūdiname tylus, keistus žmones.

– Noriu knygos, – pasakė jis, – apie tai, kaip būti burtininku.

– Kokių burtininkų? – paklausiau. – Tokių kaip Merlinas? – Neseniai viena mokytoja jiems garsiai skaitė iš knygos *Kardas akmenyje*, ir vaikai norėjo daugiau tokių istorijų.

– Ne, – ištarė jis. Atsirėmė rankomis į stalą. Jo panagės buvo švaresnės nei eilinio vienuolikmečio; anuomet jo motina dar buvo gyva. – Apie triukus, – patikslino. – Noriu išmokti pradanginti daiktus. Ieškojau kortelių kataloge prie „magija“, bet nieko neradau.

– Pamėgink „fokusai“, – patariau.

Radome tik vieną knygą, ploną didelio formato tomelį pavadinimu *Magija berniukams ir mergaitėms*. Jis nusinešė ją iki stalo skaitykloje. Priešingai, nei tikėtumeisi, jis nebuvo nerangus, tik siaubingai atsargus. Jo plaštakos buvo stambios, neproporcingai didelės net tokiam aukštam kūnui, ir jis turėjo atsargiai jas valdyti, kad padarytų net menkiausius dalykus.

Kol skaitė, stebėjau jo siaurą nugarą. Po valandos priėjau.

– Ar šito ieškojai? – pasiteiravau.

– Taip, – atsakė nežiūrėdamas į mane.

Knyga buvo atversta ant stalo priešais ir jis judino rankas ore pagal instrukcijas, nors neturėjo rekvizito. Pirštais vis iš lėto stvarstė orą, tarytum jau būtų pradanginęs dešimtis daiktų: triušių ir kortų, ir guminių kamuoliukų, ir popierinių gėlių puokščių, ir taip šauniai pasidarbavęs, kad net pats nesugebėjo jų gražinti.

Gali būti, kad šį tą išgalvoju. Praėjo jau daug metų, o aš beveik kasdien prisimenu susitikimus ir laiką, praleistą su Džeimsu Karlsonu Svetu. Esu bibliotekininkė, neuždrausite man anotuoti, peržiūrėti, papildyti. Mėgstu manyti, kad – kadangi esu bibliotekininkė – nesmerkdamas siūlau tikslus ir klaidingus patarimus, lentynoje rasdama vietos ir geriams, ir blogiems dalykams. Bet mano prisiminimai – ne knygos. Būtų gerai, jei taip būtų. Gal tada kas nors pasiskolintų vieną prisiminimą, per ilgai jį laikytų ir gražintų aprintą, siūlydamas pinigų už tai, kad atleisčiau, – tada kiekvienas prisiminimas po ilgos pertraukos atrodytų kaip naujas.

Mano prisiminimai – ne knygos. Tai tik istorijos, kurias mintyse perkračiau tiek sykių, kad skirtingomis dienomis nesu tikra, ką iš tiesų prisimenu, o ką išgalvoju. Visai kaip mintinai išmokęs eilėrašį vieną nesvarbų žodį pakeiti kitu. Reikšmė ta pati, metras nepasikeičia. Kai skaitai teisingą versiją, niekaip neįsikali į galvą, kad ji teisinga, o tu klysti.

Tai, kuo su jumis dalijuosi, yra šiandienos versija. Gali būti, kad rytoj ji būtų kitokia.

Anuomet, kaip ir dabar, gyvenau Brustervilyje, niekuo neišsiskiriančiame Menkių kyšulio miestelyje. Brustervilis įsikūręs lenktos nerijos vidury, nei tiek arti likusio pasaulio, kad būtų lengvai pasiekiamas, nei tiek toli, kad būtų patrauklus. Sulaukiame turistų, tiksliai nežinančių, ko atvyko. Dabar mažai ką galime jiems parodyti: kelias naminio marmelado prekyvietes, kelerius svečių namus, nedidelę paplūdimio atkarpą įlankos pusėje. Teritorijų planavimo normos padeda išlaikyti žavesį, bet tik per plauką.

Anksčiau turėjome daugiau. Mūsų gatvėmis vaikščiodavo Džeimsas Karlsonas Svetas. Kai kurie žmonės atvykdavo

specialiai dėl Džeimso; kiti atvažiuodavo dėl vandenyno ir netyčia sutikdavo jį, įspūdingesnį net už vandenyną, nes joks filosofas žavėdamasis nesikreipė į jį, joks poetas nelygino jo su Dievu arba neramiu mylimosios kūnu. Be to, vandenynas nedalija autografų. Džeimsas dalydavo – mandagiai, o tada pasiteiraudavo, ar patinka viešnagė.

Visi jį pažinojo kaip Milžiną. Na, kaip dar jį vadinti? Gal sumaniu, gražiu ir talentingu, bet pasmerktu būti tiesiog didžiuliu. Tapytojas, fokusininkas mėgėjas, aistringas laiškų rašytojas – Džeimsas Karlsonas Svetas savo gyvenimą praleido sėdėdamas, susikūprinęs. Susikūprinęs iš dalies dėl to, kad taip augo – kaip gėlė, iš dalies todėl, kad stengėsi kitiems pasirodyti mažesnis. Darželyje metro penkiasdešimt dviejų centimetrų ūgio; sulaukęs vienuolikos – metro aštuoniasdešimt septynių centimetrų. Kai jam sukako šešiolika, tą pačią savaitę ūgis pasiekė du metrus dvidešimt šešis centimetrus.

Miestelis nori pastatyti skulptūrą Džeimsui pagerbti, bet daug ginčijamasi, pavyzdžiui, kokio dydžio ji turėtų būti. Jei tikro dydžio, tai ji bus tokia pat aukštyje kaip miestelio įkūrėjo skulptūra, kuri pusantrą karto didesnė už ją pagerbiamą žmogų. Vieni tvirtina, kad ji pritrauks turistų, kurie net ir šiais laikais fotografuojasi priešais įkūrėją. Kiti atkerta, kad turistai fotografuoja viską iš eilės. „Kas čia tokie už manęs?“ – teiraujasi ponis savo vyro, kuris susikaupęs fokusuoja kadra. „Piligrimai“, – atsako šis.

Kai kuriems žmonėms istorija – viso labo tai, prieš ką stovėdama gražiai atrodo žmona. Tai, kas išlieta iš bronzos arba atspausdinta sepijų tonais ir įrėminta, arba atkartota vaškinais manekenaus ir antikvariniais baldais. Ji vyksta stikliniuose vandens ir plastikinio sniego pripildytuose burbuluose; ji įspausta

į suvenyrinius pieštukus ir glaustai nupasakota laikraščiuose. Šiais laikais istorija užfiksuojama suvenyruose. Jei negali įsigyti pirkinių krepšio su užuomina į kokį nors įvykį, žmonės netikės, kad tai apskritai nutiko.

Bibliotekininkė (kaip ir stiuardėsė, auditorius, naudotų automobilių pardavėjas) yra viena iš tų profesijų, kuri, žmonių įsitikinimu, pritraukia tam tikras iškrypusias asmenybes. Bibliotekininkės neva yra tulžingos senmergės, irzlios, vienišos. Ir, žinoma, šykščios – mums patinka baudos už negražintas knygas ir tylą.

Baudos už negražintas knygas man nepatiko – dovanodavau jas kur kas dažniau, nei rinkdavau. Netildydavau žmonių, nebent jie rėkaudavo. Ir nors teoriškai buvau senmergė, tulžinga pasirodydavau tik tiek, kiek žmonės priversdavo. Netiesa, kad tulžingi žmonės tampa bibliotekininkais; tiesiog dirbdamas bibliotekininku net mieliausias žmogus tampa tulžingas. Mums moka už tai, kad visą dieną būtume kilniaširdžiai, bet niekas nepagiria mūsų kilniaširdiškumo.

Aš, bibliotekininkė, troškau būti pripažinta, netgi palaikyta savaime suprantama. Sėdėdavau prie stalo sklidina knygų apžvalgų, informacijos, perspėjimų, sukauptų žinių, patarimų. Norėjau, kad žmonės nuolat įžūliai prieitų. Bet būdavo dieny, kai niekas manęs neužkalbindavo, lankytojai tik nudroždavo iki lentynų, pastverdavo knygą ir išeidavo, daugių daugiausia tarstelėję *ačiū*, o kartais – tik *nėra už ką*, kai pati pirma jiems padėkodavau. Studijavau tam, kad išmokčiau jiems padėti, bet jie manė, jog esu tik tarnautoja, antspaudojanti knygas.

Pakanka, kad lankytojas užduotų klausimą. Ir antrą. Pakanka pastabomis išmarginto lapelio su apsitrynusiomis pieštuku

rašytomis raidėmis – kairiarankio (pavyzdžiui, Džeimso) bus labiau ištepliotas. Lankytojas, kurį pamėgsti, ištars: *Negaliu patikėti, kad turite šią knygą*. Arba, dar geriau (norit tikėkit, norit ne): *Šitos knygos neturite – ar įmanoma ją gauti?*

Taip.

Net būdamas vienuolikos dvylikos Džeimsas manęs prašydavo ką nors rasti kataloge. Išvardydavo jam patikusias knygas, norėdamas ko nors panašaus. Jis įvertino mane kaip ekspertę. Nors populiarios teorijos byloja kitaip, aš tikiu, kad žmonės įsimyli ne dėl gražaus veidelio ar likimo, bet dėl žinių. Jie arba žavisu tuo, ką žino mylimasis, o jie patys ne, arba supranta, kad abu žino šį tą menkai žinomo, arba jie gali pasidalyti žiniomis su žmogumi, kuris šių neturi. Ar nieko nėra sužavėjęs keistas kito žmogaus neišmanymas? Nuoširdus klausimas: kurią savaitės dieną šiomet bus Padėkos diena? Šiais laikais madingi bibliotekininkai, norėdami pasirodyti svarbūs, sako: žinios yra jėga. Tai netiesa. *Žinios yra meilė*.

Dauguma mano, kad bibliotekininkai yra neromantiški, nerintys vaizduotės. Tai netiesa. Mes – žmonės, turintys savitų svajonių. Paklauskite alpinisto, ką jis jaučia išvydęs kalną; liūtų dresuotojo, kokios mintys šmėkšteli galvoje išvydus naują liūtą; gydytojo, susidūrusio su gražiu negaluojančiu kūnu. Vien pagalvojus apie biblioteką, pilną knygų, kuriose apstu žinių, mane užplūsta baimė ir meilė, ir drąsa, ir begalinė nuostaba. Kad būsiu bibliotekininkė, supratau studijų metais dirbdama pagalbininke bibliotekoje, stebėdama, kaip darbuojasi tie nuostabūs žmonės. „Turbūt tokios knygos neturite..“ – prabildavo lankytojas, o tada bibliotekininkė jam paduodavo būtent tą knygą.

Neromantiška? Tai lankytojus aptarnaujančios bibliotekininkės fantazija.

Ateina lankytojas ir sako: papasakok man ką nors. Ištiesi ranką virš stalo, prisitrauki jį artyn, sekundėlę stipriai apkabini, tada pasisodini ant kelių, glostai kaktą ir šnabždi į ausį faktus. *Čado pietuose vyrauja atogrąžų, o šiaurėje – dykumų klimatas. Šaltinis: 1991 m. CŽVPasaulio faktų knyga. Ar myli mane? 1989-aisiais Amerikoje vienas žmogus vidutiniškai suvartojo 6,2 galono arbatos. Šaltinis: JAV statistikos metraštis. Sinekdocha – stilistinė figūra, kuria nusakoma visumos dalis, pavyzdžiui, karūnuotos Europos galvos. Aš tave myliu. Galiu tau rasti Didžiosios Britanijos parlamento dokumentus, galiu išknisti knygą, kurią vargiai prisimeni skaitęs. Ar dabar mane myli? Turime tą knygą, prenumeruojame tą žurnalą, pirmo filmo, kuriame vaidino Elvis, pavadinimas yra Mylėk mane švelniai.*

Tada pakeli lankytoją nuo kelių ir pastatai kitoje stalo pusėje taip švelniai, kad jis nė nepajunta, nes atėjo nauja lankytoja ir, ak, atrodo, kad ji daug ko nežino.

Po to pirmo vizito su klase jis tapo nuolatinis lankytoju, kas kart pasiimdavo keturias knygas, jas grąžindavo ir pasiimdavo dar keturias. Leidau jam vėl ir vėl pratęsti knygos apie triukus grąžinimo terminą, nors taisyklėse numatytas tik vienas kartas. Susidūrę su nuolatiniais lankytojais, su gerais žmonėmis, su *skaitytojais*, bibliotekininkai numoja ranka į taisykles. Ypač kai jie tokie kaip Džeimsas – jis nebuvo nei vienišas, nei apniktas nuobodulio; jo į biblioteką neatvilko vienas iš tėvų. Jo veide nebuvo tos keistos nevilties persmelktos išraiškos, kuri kai kuriems bibliotekų lankytojams atsiranda dar vaikystėje, bylojančios: *Tai vienintelė vieta, kur esu laukiamas*. Net tada, kai nereikėdavo patarimo, jis prisiartindavo prie stalo nešinas suglamžytais rašteliais, išildytais nuo grafito papildėjusio delno. Ištiesdavo

delną ir laikydavo, kol aš suimdavau už krašto šiukšlių dėžę, išskeldavau ir atkišdavau; lapeliai šlumštelėdavo vidun.

Džeimsas buvo ekscentriškas vaikas – tokius mėgstu labiausiai. Nežinojau, kiek to ekscentriškumo buvo susiję su jo ūgiu. Kartais jis atrodydavo stebėtinai jaunas, kadangi pasižymėjo suaugėlio ūgiu, bet ne elgesiu, tačiau kartu turėjo ir kažką brandaus. Kaskart gražindamas knygą pasakydavo, kad nevēluoja. Retkarčiais, kai vēluodavo kokią gražinti, elgdavosi karštligiškai, kone pykdavo – nežinau, ar ant manęs, kad reikalavau gražinti knygas tam tikru metu, ar ant savęs, kad pražiopsojo terminą.

Jis reguliariai lankėsi metus, kai pagaliau susipažinau su jo motina. Nebuvau jos mačiusi – atrodė egzotiškai, turėjo šviesius banguotus plaukus, kuriuos nešiojo palaidus kaip paauglė, nors buvo trisdešimt penkerių, dešimt metų vyresnė už mane. Jos platus medvilninis sijonas buvo papuoštas kažkokiais aukso spalvos raštais.

– Mano sūnui reikia knygų, – pareiškė ji.

– Taip? – Nemėgau motinų, kurios ateidavo savo vaikų vardu, tikros įkyruolės. – Kur jis?

– Ligoninėje Bostone, – atsakė. Jos balse girdėjosi gaili gaidelė. – Nori knygų apie istoriją.

– Kiek jam metų?

– Dvylika, bet ne pagal amžių protingas, – ištarė ji. Vengė žiūrėti man į akis ir pirštų galiukais bilsnojo į stalo kraštą. – Eeee... Robertas I Brusas? Toks egzistuoja?

– Taip, – patvirtinau. Mudu su Džeimsu diskutavome apie jį. – Ar tai knygos Džeimsui? Ar jūs ponia Svet?

Ji prikando lūpą. Nesitikėjau, kad Džeimsas – prikąsti lūpą mėgstančios moters atžala.

- Pažįstate Džimą? – paklausė ji.
  - Žinoma.
  - Žinoma, – pakartojo ir atsiduso.
  - Jis ateina kiekvieną savaitę. Jis ligoninėje? kažkas negerai?
  - kažkas negerai? – pakartojo ji. – Na, nieko naujo. Jis nuvyko pas endokrinologą. – Paskutinį žodį ji pabrėžtinai išskiemeno. – Gal operuos.
  - Dėl ko? – paklausiau.
  - Dėl *ko*? – nustebo ji. – Dėl *jo*. Kad sulėtėtų. – Ji mostelėjo ranka virš galvos, parodydama didelį ūgį. – Jie *sunerimę*.
  - Ak. Atsiprašau.
  - Jam tai kenkia. Na, toks spartus augimas kenktų bet kam.
  - Taip, žinoma.
- Jis turbūt žinojo, kad turės atsigulti į ligoninę, ir aš pajutau nuoskaudą, jog man apie tai neužsiminė.
- Galvojau dar paimti Marką Twainą, – pasakė ji. – Jam paskaityti. *Tomą Sojerį* ar panašiai.
  - Grožinė literatūra, – tariau. – Trečias aukštas. Clemensas.
  - Clemensas, – pakartojo ji. Jai patiko jausti kitų žmonių vardų skonį.
  - *Clemensas*, – patvirtinau. – Markas Twainas, Samuelis Clemensas. Ten jį priskyrėme.

Iki jo motinai užsukant į biblioteką, nesupratau, kad Džeimsui kažkas negerai su sveikata. Taip, jis buvo aukštas, bet atrodė toks pat žaviai išstypęs kaip dauguma jaunų vaikinių. Jo kaulai turėjo didžių užmačių, o likęs kūnas, balsas ir oda kaip įmanydami stengėsi neatsilikti. Jis atsitrenkdavo į daiktus, vaikščiojo ant pėdų šonų ir jo plaukai neišbūdavo nesusivėlę ilgiau nei penkiolika minučių. Jis dar net nebuvo paauglys, dar nebuvo išaugęs vaikiškų strazdanų ir entuziazmo.

Tą sykį Džeimso lignoninėje neoperavo. Diagnozė: aukštas, labai. Įgimtas lėtinis ūgis. Grįžo su didesnėmis sveikatos bėdomis, nei išvažiavo, – sanitaras, stumdamas jį koridoriumi, nepaskaičiavo kampo ir sužalojo čiurną.

Tada jis buvo dvylikos metų ir metro devyniasdešimt trijų centimetrų ūgio.

Bibliotekininkus saisto daug moralės normų, kurios visiems kitiems nesuprantamos. Pavyzdžiui, lankytojo anketoje buvo Džeimso prašymas išduoti bibliotekos kortelę su jo adresu, telefono numeriu ir motinos parašu. Bet man atrodė nepriderama susirasti lankytojo adresą iš asmeninių paskatų, tai yra paprasčiausio smalsumo. Taisykles laužančių lankytojų atveju – taip; gražintame romane radus dvidešimties dolerių banknotą, naudotą vietoje skirtuko, – be abejo. Tačiau privalome saugoti lankytojų privatumą net nuo pačių savęs.

Šiuo atžvilgiu kurį laiką likau nenusižengusi, bet galiausiai susiradau prašymą. Atkreipiau dėmesį, kad lankytojo kortelę Džeimsas gavo būdamas šešerių, prieš penkerius metus; tuo metu Brustervilio dar nė nebuvo mačiusi. Savo vardą jis buvo užrašęs kreivomis kamputomis raidėmis – turbūt laikė rašiklį abiem rankomis. Tačiau tai buvo vaiko užpildytas dokumentas, taigi, netinkamas – jis užrašė gatvės pavadinimą, bet nenurodė namo numerio. Jei tąsyk būčiau dirbusi, tokio aplaidumo būčiau nepakentusi.

Nusprendžiau galinti paskambinti jo motinai bibliotekos reikalais su sąlyga, kad elgsiuosi kaip bibliotekininkė, o ne kaip smalsi prašalaitė. Dėl lūžusios čiurnos jis dar kelias savaites turės praleisti namie. Paskambinau poniai Svet ir pasisiūliau atnešti knygų.

– Aš jas paimsiu, – pasakė ji.
– Man nesunku, be to, norėčiau aplankyti Džeimsą.
– Ne, – ištarė ji. – Nesivarginkite.
– Ką tik sakiau, kad man nesunku.
– Paklauskite, Pege, – kreipėsi ji. Nustebau, kad žinojo mano vardą. Stoję ilgą pauzę, nes aš jai paklausiau ir klausiausi. Galiausiai ji tęsė: – Negaliu dėl Džimo daug padaryti. Bet galiu paimti iš bibliotekos knygas ir ketinu tai padaryti.

Taigi aš, savaime suprantama, susitaikiau su tuo. Pritariau jai – ji mažai ką galėjo dėl jo padaryti. Kiekvieną penktadienį – tą dieną, kai jis įprastai užsukdavo, – svarstydavau, ar Džeimsas ateis. Tačiau vietoje jo pasirodydavo ponias Svet su savo didele rankine, ir jos pasirinktose knygose nurodydavau gražinimo datą po trijų savaičių. Dažniausiai ji pati parinkdavo knygas – regis, buvo pasišovusi, kad Džeimsas sveikdamas perskaitytų visą Marko Twaino kūrybą, – bet visada paprašydavo pasiūlyti bent vieną knygą. Įsivaizduodavau, kad būtent mano knygas jis iš tiesų perskaitydavo, kad mano parinktosios buvo arčiausiai jo pageidavimų. Perdaviau Immanuelio Velikovskio *Pasaulių susidūrimą*, T. H. White'o *Panelės Mašam prieglobstį, Hirošimą*. Ponia Svet vis sakydavo: „Ir dar ką nors panašaus į šitą“, mosuodama praėjusią savaitę mano išrinkta knyga.

– Kaip Džeimsas? – pasiteiravau jos.
– Gerai. – Ji labai atidžiai apžiūrinėjo eilute išrikiuotų knygų nugarėles, palenkusi galvą prie kilstelėto peties.
– Kaip čiurna?
– Po truputį.
– Dar nesugįjo?
Ji pasikasė smakrą, tada kaip penkiametė kilstelėjo sijos nugaroje ir pasikasė koją.

– Vis dar vengia ją priminti, – atsakė ji. – Ambrose’as Bierce’as. Turime ką nors Ambrose’o Bierce’o?

Susiradau triukų knygos kortelę; Džeimsas nesilankė tris mėnesius. Negali būti, kad čiurna nesugijo per tiek laiko. Gal ponias Svet draudė Džeimsui lankytis bibliotekoje? Būtų ne pirmas kartas. Tam tikro tipo motinos siaubingai bijo bibliotekos atveriamų galimybių. Prieš įstrigdamas namie, Džeimsas pavyzdinčiai kas tris savaites pratęsdavo knygos *Magija berniukams ir mergaitėms* gražinimo terminą. Gal jo motinai tai nepatiko, gal ji manė, kad įvairūs triukai pernelyg panašūs į juodąją magiją, todėl jis paslėpė knygą po čiužiniu. Bet negalėjau apkaltinti ponios Svet; nors iš pažiūros atrodė trapi, numaniau, kad jos nepalaužtų nė nuožmiausia kryžminė apklausa.

Aš irgi buvau įkyri – nusprendžiau nutraukti Džeimsui įdomių knygų tiekimą. Jis buvo vienas iš mano mėgstamiausių lankytojų – tai yra vienas iš mano mėgstamiausių žmonių, – ir net pačioje mūsų draugystės pradžioje mintis, kad daugiau niekada jo neišvysiu, buvo nepakeliama.

– Atrodo sudėtinga, – tarstelėjo ponias Svet, žiūrėdama į Cezario *Galų karų užrašus*.

– Ak, – pasakiau. – Maniau, kad jis ne pagal amžių protingas.

– Žinoma. – Ji pasikišo knygą po ranka. – Pusė parašyta lotyniškai, – sumurmėjo panosėje.

Jei manęs kada paprašys dėstyti kursą pavadinimu *Istorija: nyki ir varginanti*, jau turiu sudariusi skaitinių sąrašą. Bulweris-Lyttonas, Edgaro Guesto eilėraščiai, romaniūkščiai, kurių pamoka ta, kad karas yra blogai, bet kartais per jį tarp kareivio ir jo išrinktosios gimsta meilė visam gyvenimui. Turėjome visus vienos devyniolikto amžiaus autorės kūrinį, kuriuose iš istorijos

buvo paimama dar daugiau pamokų. Tarp jos knygų buvo tokie šedevrai kaip *Tikras Kristaus draugas* ir *Vakary mergaitė Deizė*. Parinkdavau knygas velnioniškai gerai ir nusiųsdavau su vargšele ponija Svet, kuri jas parnešdavo neperskaitytas.

„Šita jau panašiau, – kartais sakydavo ji. – Bet ne visai. Gal ką nors apie Pilietinį karą?“

Daviau jai *Vėjo nublokštus* – žinojau, kad Džeimsas tos knygos nieku gyvu nesuvirškina.

Savaitei einant į pabaigą, į biblioteką atėjo berniukas, kurį atpažinau kaip vieną iš Džeimso draugų. Šiuo atžvilgiu mudu skyrėmės – Džeimsas turėjo draugų, tiesą sakant, daug. Aš turėjau tik lankytojus. Keista, bet dėl savo ūgio jis netapo atstumtuuju, o jei ir tapo, tai vis tiek susirado draugų. Savaime suprantama, jį mokykloje pažinojo visi vaikai. Pasiteiravau berniuko, kaip laikosi Džeimsas, ar jis pastaruoju metu matęsis su Džeimsu ir, beje, kur Džeimsas gyvena.

– Winthropo gatvėje, – atsakė berniukas. – Jiedu su mama gyvena su jo teta ir dėde.

– Koks namo numeris?

Jis smarkiai trūktelėjo vieną petį.

– Baltas namas, – tarė jis. – Ant jo nupieštos gėlės.

Įsivaizdavau *gėlėtą* namą – kaip sofą arba suknelę, – todėl vos nepražiopsojau ant lentų nupieštų gėlių, lyg kas būtų mokęsis dailiašio liniuotame lape. Namo šonas buvo nusėtas keistu smulkių žiedų sodu – su pavadinimais, lotyniškais ir angliškais, tarytum augalai būtų nukopijuoti tiesiai iš botanikos vadovėlio. Gėlės buvo nupieštos nelabai dailiai. Net iš lauko matėsi, kad namas per mažas dviem ar juolab keturiems žmonėms.

Prie durų mane pasitiko teta. Nuo ponios Svet, savo brolienės, ji skyrėsi kaip diena nuo nakties. Priešais mane stovinti

moteris buvo apsirengusi lyg nerūpestingas motinos lepinamas berniukas: mėlyni džinsai, kuriuos prilaikė kaubojiškas diržas, ir raudoni languoti marškiniai. Nusistebėjau, kad ji nesinešiojo žaislinio šautuvėlio.

Vienas jos skruostas buvo išteptas žemėmis. Vėliau supratau, kad ji retai vaikščiodavo neišsipurvinusi. Vienintelis suaugėliškas dalykas – ryškiai raudoni lūpų dažai. Spalva buvo tobulai priderinta prie marškinių langelių. Ji nepasisveikino, tačiau draugiškai kilstelėjo antakius.

– Aš bibliotekininkė, – prisistačiau. Kaip įrodymą kilstelėjau kelias atneštas knygas.

Ji toliau tylėjo.

– Džeimsas namie?

Ji pravėrė duris, tada priglaudė pirštą prie lūpų: *ša*. Durys atsivėrė tiesiai į svetainę, nebuvo nei prieškambario, nei vestibulio. Valgomajame man iš kairės vėlyvos popietės saulė skverbėsi pro spalvotus butelius ant lentynos, ant grindų formuodama želę primenančius telkinėlius. Ponia Svet miegojo ant sofos, jos smulkios lygiapadžiais bateliais apautos pėdos ilsėjosi ant pagalvėlės. Pati sofa buvo aptraukta apdangalu, dukliu ir neskoningu kaip havajietiška suknelė, jo raštas visai nederėjo prie ponios Svet sijono. Kampe lyg kokios drovuolės senmergės rikiavosi kelios kėdės tiesiais atlošais.

Teta pirštų galiukais demonstratyviai nutipeno per svetainę. Nusekiau iš paskos, stengdamasi jos nemėgdžioti.

Nedideliame galiniame kambarėlyje Džeimsas drybsojo lovoje ant pilvo kaip eilinis dvylikametis. Kojos buvo sulenktos per kelius, pėdos tavaravo ore. Supratau nežinanti, kurią čiurną jis susilaužė. Naujausia jo motinai iškištų knygų krūvelė kūpsojo ant radiatoriaus, po langu, kurio užuolaidos buvo užtrauktos

žemiau palangės. Suskubau jų gelbėti – šiluma kenkia klėjams, – bet viršeliai buvo vėsūs. Birželis; šildymas, savaime suprantama, neįjungtas. Stypsojau spausdama knygų krūvelę, bet tada susiprotėjau, kad atrodo, lyg jas atsiimu, todėl padėjau ant staliuko prie lovos. Taip atsidūriau prie pat Džeimso. Nenučiuokiau, ką sakyti.

– Na, – pamėginau. – Kaip laikaisi?

Už jų kitapus kambario atsakė teta, uždarydama paskui save duris.

– Gerai, – ištarė ji. Jos balsas privertė mane krūptelėti, bet suteikė ir keisto malonumo – tai buvo žemas, lipnus balsas, tokį moterys dažniausiai įgauna gyvendamos nuodėmingai.

Džeimsas atsisėdo ir padėjo pėdas ant grindų. Jo plaukai pakaušyje styrojo tarytum augalas, lipantis nematoma siena. Jis sumirksėjo. Tuo metu dar nežinojau, bet jis buvo pora centimetrų aukštesnis nei tada, kai matėmės paskutinį kartą.

– Džeimsai, – kreipėsi teta, – ar nesakei, kad turi pasiaiškinti bibliotekininkei?

– *Tomas Sojeris* susigadino, atsiprašau, – išpyškino jis.

– Kaip? – paklausiau. Nesupratau, kas galėjo sugadinti *Tomą Sojerį*. Ar kas nors jam atskleidė pabaigą?

Džeimsas pasilenkė ir atitraukė staliuko prie lovos stalčių; kažkas sutrukdė, todėl jis įkišo ranką ir prispaudė kliudantį daiktą. Man teko atsitraukti, kad jis turėtų vietos.

– Įkrito į kriauklę, – pasakė jis, už viršelio kampo ištraukdamas knygą. Ištiesiau rankas, kad ją paaimčiau, bet jis padėjo knygą ant spintelės, greta nuo radiatoriaus nukeltųjų. *Tomas Sojeris*, dvigubai išsipūtęs.

– Atsiprašau, – gailiai ištarė Džeimsas.

– Jai nerūpi, – pasakė teta. – Ji turi *daug* knygų.

– Net dar kelis *Tomo Sojerio* egzempliorius, – tariau.
– Juk sakiau, kad ji taip pasakys, – pareiškė teta.
– Sumokėsiu už ją, – pasisiūlė Džeimsas.
– Ne. Tebūnie tai dovana nuo bibliotekos, linkint greičiau pasveikti.

Visą tą laiką Džeimsas ranka spaudė viršelį, mėgindamas knygą užversti. Bet jis vėl ir vėl atšokdavo.

Teta prisėdo šalia jo ant lovos. Patapšnojo jam kelį.

– Juk žinot, kokie tie berniukai, – pasakė ji man. – Dėl šito jis nusprendė nebegrįžti į biblioteką.

Džeimsas pažvelgė į mane, plaukai užkrito jam ant akių ir jis perbraukė juos pirštais – ir kuokštą priekyje, ir tuos styrančius pakaušyje.

– Dievulėliau, – tariau. – Kad pamatytumėte, ką žmonės padaro knygoms ir nė nesuka galvos.

– Taip ir sakiau jam, – patikino teta.

– Pasiilgome tavęs bibliotekoje, – pasakiau. – Tikiuosi, ne todėl nesilankei.

– Ne. – Jis pakrutino čiurną – kairę, – tarytum sau primindamas, kad buvo dar viena priežastis.

– Viskas gerai, Džimai? – paklausė teta.

– Taip. Žiūrėkit. – Jis vėl įkišo pirštus į stalčių ir ištraukė kortų malką, tada viena ranka jas išskleidė, surinko, vėl išskleidė ir padarė taip, kad viena iššoktų iš malkos.

Nežinojau, ar turiu ištraukti tą kortą. Norėjau tai padaryti. Jis pažvelgė į kortas, o tada abiem rankom jas suskleidė.

– Tik tiek išmokau, – pasakė.

– Neblogai. Kitą kartą tau reikės triušio.

Teta nusijuokė.

– Triušio? Būtų skanu.

– Fe, – tarstelėjo Džeimsas.

Pasakiau:

– Pritariu.

Teta atsistojo ir pasiražė. Jos marškiniai raudonais langeliais išsprūdo iš džinsų ir ji išsiblaškiusi juos pasitaisė.

– Triušienos troškiny, – pasakė ji Džeimsui, o tada kreipėsi į mane: – Turėsite kada nors būtinai užsukti vakarienės ir nepamirškite ateiti su...

– Desertu, – užbaigiau aš, jai nespėjus ištarti *vyrų* arba *draugu*. Bedžiau pirštu į nedidelį marinistinį paveikslą virš lovos. Vieniša žuvėdra atrodė grėsmingai kaip dirižablis. – Gražus.

– Mano vyras dailininkas. – Pagalvojusi pridūrė: – Taip. Neatsisakyčiau deserto.

Atsirėmiau į tą vėsų radiatorių.

– Man jau metas keliauti. Pasimatysime bibliotekoje, Džeimsai?

– Taip. – Jis kortomis pasikasė smakrą. – Sudie.

Ji mane išlydėjo ir drauge išėjo į verandą, vis dar stengdamasi nepažadinti miegančios ponios Svet.

– Beje, aš Kerolaina Strikland. Džeimsas – mano brolio sūnus. Būtinai ateikite vakarienės.

– Pegė Kort, – prisistačiau. – Ateisiu. – Svarsčiau, ar sulauksiu konkretnio kvietimo.

– Ką gi, Pegė Kort. – Ji sugriebė mano ranką ir paspaudė kaip koks pardavėjas. Turbūt buvo panašiai mano metų, maždaug dvidešimt penkerių. – Nesate nemaloni moteris. – Tada ji grįžo į vidų.

Kurį laiką stovėjau spoksodama į gėles: pakalnutė, *Convallaria majalis*; aguona, *Papaver orientale*. Dabar atrodė, kad jos

čia visai tinka. Mintyse pakartojau Kerolainos atsisveikinant ištartus žodžius, bet neprisiminiau, ką ji pabrėžė. *Nesate* nemaloni moteris. Nesate *nemaloni* moteris.

Girdėjau, kaip viduje pabunda ponია Svet, kaip savo nosiniu po miego prikimusiu balsu klausia:

– Kiek valandų?

– Anksti, – atsakė Kerolaina, kas miegojusiam, savaime suprantama, nieko nereiškia.

Tada Kerolaina uždainavo. Gal ji visą popietę laukė, kol ponია Svet prabus, kad galėtų dainuoti savo namuose? Įsivaizdavau, kaip ji retkarčiais išeina į galinę verandą padainuoti, kaip kokia mandagi rūkalė. Jos balsas buvo kaip šokėjo, visai kaip Fredo Astaire'o ar Gene'o Kellio, žmogaus, pasižyminčio tokiu didžiu talentu kitoje srityje, kad tas talentas persismelkia ir į balsą, kuris ne iki galo dera prie melodijos, bet veikiau prižingsniuoja prie natos ir atsistoja šalia, ir tas nedidelis skirtumas toks gražus ir širdį veriantis, kad kyla noras daugiau niekada negirdėti, kaip dainuoja profesionalas. Profesionalai moka visus žodžius. Kerolainos daina buvo sulopyta *nanana, nanana, nanana*.

Sudomino? Pirkite knygą
MILŽINO NAMAS
bene geriausia kaina **ČIA**

UŽBURIANTIS DEBIUTINIS ROMANAS

*Tai neįprasta meilės istorija, pasakojimas apie
nekasdienišką žmogų ir kasdienišką laimę.*

1950-ieji mažame Menkių kyšulio miestelyje. Jaunai bibliotekininkei Pegei Kort atrodo, kad meilė ir gyvenimas eina pro šalį. Tačiau vieną dieną į biblioteką įžengia Džeimsas Karlsonas Svetas – ištįsėlis, apie kurį kalba visas miestelis, – ir amžiams pakeičia jos gyvenimą. Tarp Pegės ir Džeimso, dviejų vienišų nepritapėlių, kurių keliai susikerta bibliotekoje, užsimezga keista draugystė, jų gyvenimai netikėtai susipina. Džeimsas Pegei – vienintelis ją iš tikrųjų suprantantis žmogus, ir jam augant – jis pasiekia net 2,43 metro – auga ir jos širdis, ir jų jausmai.

Milžino namas – jaukus, jautrus
ir išskirtinis romanas apie mokymąsi
priimti netikėtus stebuklus, apie drąsą
mylėti pasaulyje, kuriame dėl nieko
negali būti tikras.

